

МСФЗ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

М. П. Маркович, Л. Л. Гевлич

Анотація. У статті розглядається проблема впровадження МСФЗ у вітчизняних фермерських господарствах, що є актуальним елементом інтеграції України до міжнародного економічного простору. Методика дослідження ґрунтується на комплексному аналізі наукових і нормативних джерел, історико-логічному та системному підходах, SWOT-аналізі. Виявлені ключові проблеми застосування МСФЗ у фермерських господарствах, наведені результати SWOT-аналізу впровадження МСФЗ в агросекторі України, підкреслена необхідність державної підтримки та участі професійних спільнот у наданні методичних рекомендацій, освітніх програм і практичних інструментів, що сприятиме зниженню ризиків і витрат під час переходу на МСФЗ. Зроблено висновки, запропоновано напрями подальших досліджень.

Ключові слова: МСФЗ, фермерські господарства, фінансова звітність, SWOT-аналіз.

Постановка проблеми. Впровадження МСФЗ в Україні є частиною загальної стратегії інтеграції до міжнародного економічного простору. Водночас фермерські господарства мають специфічні виклики у зв'язку з галузевими особливостями та приналежністю до малого бізнесу, що обумовлює потребу у вивченні поточного стану, переваг, труднощів та перспектив адаптації міжнародних стандартів у малих агровиробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження, присвячені значеній проблематиці, характеризуються тематичною розмежованістю, що зумовлює відсутність комплексного бачення проблеми адаптації міжнародних стандартів саме для фермерських господарств як специфічної організаційно-правової форми аграрного бізнесу. Так, І. М. Беженар та О. Ю. Грищенко [1] розглядають економічний стан, структурні проблеми, перспективи розвитку фермерства, проте питання фінансової звітності та застосування МСФЗ залишаються поза межами дослідження. Дослідження О. Риковської, О. Фраєр та О. Михайленка [2] зосереджене на імплементації нормативно-правових актів ЄС у сфері аграрної політики, однак звітні аспекти, зокрема гармонізація звітності з МСФЗ, розглядаються опосередковано, без адаптації до потреб фермерських господарств. Питання складання фінансової звітності фермерськими господарствами безпосередньо досліджено у праці Н. В. Смірної та І. В. Смірної [3], проте дослідження здійснено в межах національних стандартів обліку, без урахування можливостей або обмежень застосування МСФЗ. Натомість у працях А. Костякової [4] та А. Михалківа [5] ґрунтовно розглянуто проблеми та практичні аспекти впровадження МСФЗ в Україні, механізми трансформації фінансової звітності, інституційні й методологічні виклики цього процесу. Водночас ці дослідження орієнтовані переважно на середні та великі підприємства, тоді як специфіка аграрного виробництва і, зокрема, фермерських господарств, практично не враховується.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, попри наявність значної кількості досліджень, присвячених розвитку фермерських господарств та впровадженню МСФЗ в Україні, питання інтеграції міжнародних стандартів фінансової звітності у практику вітчизняних фермерських господарств залишається недостатньо опрацьованим. Це обумовлює необхідність подальших наукових пошуків, спрямованих на формування цілісного підходу до застосування МСФЗ у фермерському секторі з урахуванням національних, галузевих та інституційних особливостей.

Метою статті є виявлення проблем застосування МСФЗ у вітчизняних фермерських господарствах, аналіз ризиків і переваг такого застосування, формування рекомендацій щодо адаптації їх облікової системи до міжнародних вимог.

Виклад основного матеріалу. Історія застосування МСФЗ в Україні характеризується такими етапами:

1) 2002–2005 рр. – експериментальне впровадження МСФЗ великими підприємствами, насамперед банками та публічними компаніями, з метою залучення іноземного капіталу чи виходу на світові ринки;

2) 2006–2011 рр. – поступова імплементація МСФЗ через законодавче закріплення обов'язку подавати фінансову звітність у форматі МСФЗ для публічних акціонерних товариств, банків, страхових компаній;

3) 2012–2018 рр. – розширення переліку суб'єктів господарювання, які зобов'язані подавати фінансову звітність за вимогами МСФЗ, надання права малим та середнім підприємствам застосовувати МСФЗ добровільно;

4) 2019 – наш час – зростання кількості підприємств, які звітують за МСФЗ на добровільній основі.

Є обґрунтовані очікування, що у повоєнній економіці України МСФЗ набудуть особливої актуальності, оскільки забезпечують прозору та зрозумілу міжнародним інвесторам фінансову звітність, необхідну для залучення інвестицій та донорських коштів. Тож уже зараз та у майбутньому суб'єкти господарювання, які прагнуть отримати доступ до фінансових ресурсів, мають можливість і потребу звітування на основі МСФЗ, що відкриває нові можливості для розвитку. Водночас вітчизняні фермерські господарства сьогодні у переважній більшості не застосовують МСФЗ через відсутність законодавчих вимог та обмеженість фінансових і кадрових ресурсів для такого застосування.

Аналіз наукової дискусії та практики діяльності аграрних підприємств в Україні дав змогу констатувати такі проблеми застосування МСФЗ у фермерських господарствах:

1. Відсутність усвідомлення переваг МСФЗ серед власників та бухгалтерів фермерських господарств

Багато представників аграрного бізнесу розглядають фінансову звітність лише як формальне зобов'язання, не усвідомлюючи, що МСФЗ можуть підвищити прозорість, довіру інвесторів та донорів, полегшити залучення зовнішніх фінансових ресурсів, покращити конкурентоспроможність і фінансовий стан підприємств.

2. Кадрові обмеження

Переважна більшість таких суб'єктів господарювання характеризується відсутністю спеціалізованих бухгалтерських служб та недостатнім рівнем професійної підготовки бухгалтерських кадрів для роботи з міжнародними стандартами.

3. Відсутність методичних рекомендацій щодо трансформації звітності

Наразі відсутня державна чи професійна допомога – методичні рекомендації щодо трансформації фінансової звітності фермерських господарств у формат МСФЗ з урахуванням організаційно-правових та галузевих особливостей таких підприємств.

Окремою проблемою є невизначений статус стандарту IFRS for SMEs (МСФЗ для МСП – малих та середніх підприємств) в Україні [6]. Це той самий стандарт, який мав би зменшити трудоємність імплементації МСФЗ у практику малого бізнесу та зробити їх звітність більш зрозумілою та прозорою для іноземних інвесторів чи донорів. Як відомо, українські підприємства зобов'язані застосовувати під час підготовки звітності верифіковані тексти міжнародних стандартів державною мовою, що їх публікує Міністерство фінансів України на своєму офіційному сайті [7]. IFRS for SMEs жодного року не був включений до переліку МСФЗ, що зробило його статус у правовому полі невизначеним, а застосування незаконним. У такій ситуації малі підприємства, якщо хочуть перейти до використання МСФЗ, повинні скласти фінансову звітність за повним набором МСФЗ, що є складним та дорогим з огляду на кадрові проблеми таких суб'єктів господарювання. Тому фермерські господарства масово залишаються на національних стандартах обліку.

Для часткового розв'язання зазначених проблем запропоновано використовувати результати SWOT-аналізу впровадження МСФЗ під час підготовки фінансової звітності вітчизняними фермерськими господарствами, викладені у табл. 1.

Таблиця 1

SWOT-аналіз впровадження МСФЗ під час підготовки фінансової звітності вітчизняними фермерськими господарствами

<i>Сильні сторони (Strengths)</i>	<i>Слабкі сторони (Weaknesses)</i>
Забезпечення прозорість фінансової звітності, підготовленої за МСФЗ	Недостатня професійна підготовка бухгалтерів у фермерських господарствах

Підвищення довіри інвесторів та донорів	Висока складність застосування повного набору МСФЗ для малих суб'єктів
Можливість порівняння звітності вітчизняних та закордонних підприємств під час прийняття рішень про інвестиції	Відсутність методичних рекомендацій щодо трансформації звітності за МСФЗ для аграрного сектору
Підвищення фінансової дисципліни	Обмежені фінансові та технічні ресурси для впровадження стандартів
<i>Можливості (Opportunities)</i>	<i>Загрози (Threats)</i>
Доступ до міжнародних інвестицій та донорських коштів	Формальна невизнаність IFRS for SMEs в Україні
Підготовка до євроінтеграційних процесів	Ризик неправильного застосування МСФЗ через складність стандартів
Можливість добровільного переходу на МСФЗ для малих та середніх фермерських господарств	Високі витрати на трансформацію звітності
Створення уніфікованих моделей звітності для аграрного сектору	Можливість регуляторних розбіжностей між МСФЗ та національними стандартами

Тож за результатами аналізу можна зробити висновок, що застосування МСФЗ у вітчизняних фермерських господарствах має значні переваги, адже підвищує прозорість фінансової звітності, довіру інвесторів і донорів, забезпечує порівнянність із закордонними підприємствами та сприяє фінансовій дисципліні. Водночас фермерські господарства стикаються зі слабкими сторонами – недостатньою кваліфікацією бухгалтерів, складністю повного набору МСФЗ, відсутністю методичних рекомендацій для аграрного сектору та обмежені ресурси для впровадження стандартів. Серед можливостей – доступ до міжнародних інвестицій та донорських коштів, підготовка до євроінтеграції, добровільний перехід на МСФЗ та створення уніфікованих моделей звітності. Загрози включають формальну невизнаність IFRS for SMEs, ризик неправильного застосування стандартів, високі витрати на трансформацію та можливі регуляторні розбіжності.

Як вже зазначалося, ефективне впровадження МСФЗ у вітчизняних фермерських господарствах неможливе без державної підтримки та участі професійних спільнот, які можуть надати методичні рекомендації, освітні програми та практичні інструменти для трансформації звітності, що значно знизить ризики і витрати та стимулюватиме використання МСФЗ для залучення інвестицій.

Висновки. За результатами дослідження можна зробити такі висновки:

1. Застосування МСФЗ у вітчизняних фермерських господарствах є актуальним, адже підвищує прозорість фінансової звітності, довіру інвесторів та донорів, забезпечує порівнянність із закордонними підприємствами та сприяє фінансовій дисципліні. У повоєнній економіці це особливо важливо для залучення міжнародних інвестицій та донорських коштів, що відкриває нові можливості для розвитку аграрного сектору.

2. Наразі фермерські господарства стикаються з низкою обмежень: недостатня професійна підготовка бухгалтерів, складність повного набору МСФЗ, відсутність методичних рекомендацій для аграрного сектору, обмежені фінансові та технічні ресурси. Невизначений правовий статус IFRS for SMEs ускладнює застосування спрощених міжнародних стандартів, що могло б полегшити інтеграцію МСФЗ у малих і середніх підприємствах.

3. Ефективне впровадження МСФЗ у фермерських господарствах можливе за умови державної підтримки та активної участі професійних спільнот, які можуть надати:

- методичні рекомендації щодо трансформації фінансової звітності у формат МСФЗ;
- освітні програми для підвищення кваліфікації бухгалтерів;
- практичні інструменти для адаптації облікових систем до міжнародних вимог.

Реалізація цих заходів дасть змогу знизити ризики і витрати, сприятиме добровільному переходу на МСФЗ та стимулюватиме залучення інвестицій і донорських коштів у вітчизняний аграрний сектор.

Дослідження можливостей залучення цифрових інструментів для полегшення переходу на МСФЗ вітчизняних фермерських господарств буде напрямом подальших досліджень.

Abstract. The article considers the problem of implementing IFRS in domestic farms, which is an urgent element of Ukraine's integration into the international economic space. The research methodology is based on a comprehensive

analysis of scientific and regulatory sources, historical-logical and systemic approaches, and SWOT analysis. Key problems of applying IFRS in farms are identified, the results of the SWOT analysis of applying IFRS in the agricultural sector of Ukraine are presented, the need for state support and participation of professional communities in providing methodological recommendations, educational programs and practical tools is emphasized, which will help reduce risks and costs during the transition to IFRS. Conclusions are drawn, and directions for further research are proposed.

Keywords: IFRS, farms, financial reporting, SWOT analysis.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беженар І. М., Грищенко О. Ю. Фермерські господарства в Україні: стан та перспективи розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 9. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-04-14>
2. Риковська О., Фраер О., Михайленко О. Аналіз стану сільського господарства України та імплементація нормативно-правових актів ЄС, дотичних до аграрних та довкіллевих питань. Київ: ГО «Екодія», 2024. 22 с. URL: <https://surl.li/nbldwy>
3. Смірнова Н. В., Смірнова І. В. Особливості складання звітності фермерськими господарствами – юридичними особами: вплив системи оподаткування. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (22–23 берез. 2022 р.)*. Львів: ЛНУП, 2022. Ч. 1. С. 383–385.
4. Костякова А. Звітність без кордонів: українські реалії в контексті МСФЗ. *Економіка та суспільство*. 2025. № 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-108>
5. Михалків А. Механізм трансформації фінансової звітності у формат МСФЗ: практичні аспекти. *Grail of Science*. 2024. № 40. С. 169–176. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.06.2024.020>
6. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств (МСФЗ для МСП). URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/MSFZ-dlya-MSP.pdf>
7. Переклад міжнародних стандартів фінансової звітності 2024 року. URL: <https://surl.li/hufbrbo>

УДК 339.5; 339.9

РОЗВИТОК МИТНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Б. О. Пашко

Анотація. У статті досліджено сучасні митні відносини між Україною та країнами ЄС у контексті євроінтеграції та глобалізації. Використано методи аналізу статистичних даних зовнішньої торгівлі, порівняльного правового аналізу та оцінки ефективності цифрових митних інструментів. Автори проаналізували динаміку експорту та імпорту України з основними торговельними партнерами ЄС у 2020–2025 рр., оцінюючи вплив електронної митниці та систем динамічного зважування на прозорість і ефективність митного контролю. Дослідження показало, що модернізація митної системи сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств і інтеграції країни до європейського економічного простору.

Ключові слова: митна система України, євроінтеграція, зовнішня торгівля, цифровізація митних процедур, економічна інтеграція.

Вступ. У сучасних умовах глобалізації та динамічної євроінтеграції України митні відносини між Україною та країнами Європейського Союзу набувають особливого значення. Вони виступають ключовим інструментом забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, сприяють розвитку міжнародної торгівлі, формуванню прозорого бізнес-середовища та підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств. Питання вдосконалення митної політики, гармонізації законодавчої бази та модернізації процедур контролю є одними з головних завдань у процесі реалізації стратегічного курсу України щодо європейської інтеграції.

Митна співпраця Україна–ЄС базується на положеннях Угоди про асоціацію, яка передбачає поступове наближення української митної системи до стандартів Європейського Союзу. Це вимагає не лише адаптації до законодавчих норм, а й впровадження інноваційних інформаційних технологій, оптимізації процедур, підвищення ефективності митного контролю та протидії корупційним проявам. Отже, митні відносини стають важливим чинником поглиблення інтеграційних процесів і забезпечення економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які досліджували митні відносини між Україною та ЄС, варто згадати праці В. Сіденка, О. Шниркова, І. Бураковського,